

Žugčić, Valerija

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:408661>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet u Zagrebu
Katedra za trgovačko pravo i pravo društava

Valerija Žugčić

PRIJEBOJ

Diplomski rad

mentor: prof. dr. sc. Hrvoje Markovinović

Zagreb, studeni 2022.

Izjava o izvornosti

Ja, Valerija Žugčić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

SADRŽAJ

1. Uvod
2. Pojam prijeboja
3. Pretpostavke
 - 3.1. Istovrsnost
 - 3.2. Dospjelost
 - 3.3. Utuživost
 - 3.4. Uzajamnost
 - 3.5. Izjava o prijeboju
 - 3.6. Likvidnost
4. Vrste prijeboja
 - 4.1. Sporazumni ili ugovorni prijeboj (*compensatio voluntaria*)
 - 4.2. Prijeboj jednostranom izjavom volje
 - 4.3. Zakonski prijeboj (*compensatio ex lege*)
 - 4.4. Sudski prijeboj (*compensatio necessaria*)
5. Isključenje prijeboja
6. Prijeboj više tražbina i uračunavanje prijebojem
7. Prijeboj u ovršnom i stečajnom postupku
 - 7.1. Ovršni postupak
 - 7.2. Stečajni postupak
8. Zaključak
9. Literatura

1. UVOD

Kada je riječ o prestanku obveza, način koji je bez dvojbe najjednostavniji i najugodniji je ispunjenje obveze. Zakon o obveznim odnosima uređuje nekoliko načina prestanka obveza od kojih je jedan prijeboj, odnosno kompenzacija. U prijeboju imamo najmanje dvije strane koje su istovremeno i dužnik i vjerovnik, odnosno obje strane prema onoj drugoj imaju kako dugovanja, tako i potraživanja¹. Ovdje nema faktičnog ispunjenja obveza, već se tražbina vjerovnika i protutražbina dužnika susreću te zatim međusobno obračunavaju. Na taj se način istodobno podmiruju (makar djelomično) najmanje dvije tražbine.

Ovaj institut datira još iz rimskog prava. Tako bi primjerice u ono doba rimski bankar (*argentarius*) morao odbiti klijentove protutražbine kada bi protiv njega podnosio tužbu te bi utužio samo razliku. U suprotnom, došlo bi do gubitka parnice. Za te tražbine nije bilo potrebno da potječu iz istog pravnog posla (*ex eadem causa*), ali je bilo važno da budu istovrsne i dospjele (*ex eadem specie*)². Institut prijeboja danas pronalazimo u svakodnevnom životu, a najbližnji primjer navedenom je prijeboj po bankarskom tekućem računu. Naime, ako klijent u ima više tekućih računa u istoj banci, aktivni i pasivni saldo tih računa se međusobno obračunavaju³.

¹ Gorenc V., Belanić L., Momčinović H., Perkušić A., Pešutić A., Slakoper Z., Vukelić M., Vukmir B., Komentar Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, 2014., str. 295.

² Horvat M., Petrak M., Rimsko pravo, XVII. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2022.

³ Crnić I., Zakon o obveznim odnosima s izmjenama i dodanom sudskom praksom, 2018., str. 399.

2. POJAM PRIJEBOJA

Prijeboj ili kompenzacija jedan je od načina ispunjenja obveza. U Zakonu o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, dalje: „ZOO“) uređeno je da dužnik može prebiti tražbinu s protutražbinom vjerovnika, ako obje tražbine glase na novac ili druge zamjenjive stvari istog roda i iste kakvoće i ako su obje dospjele⁴. U svakodnevnom životu među laicima, ali čak i u poslovnoj praksi, pojam prijeboj i kompenzacija smatraju se istoznačnicama. Međutim, kompenzacija je pojam šireg značenja jer pod tim pojmom podrazumijevamo naknadu, odštetu za nešto izgubljeno i samo poravnanje koje pronalazimo primjerice i u odštetnom pravu. Nasuprot tome, pojam prijeboja isključivo označava jedan od načina prestanka obveza temeljem obračunavanja tražbina.

U institutu prijeboja pravo je dužnika prebiti tražbine koje ima prema vjerovniku s onim tražbinama koje istome duguje. Kako bi se navedeno ostvarilo, važno je da obje tražbine budu kompenzibilne. Za sam čim prebijanja, važno je da dužnik vjerovniku da izjavu o prijeboju, stoga zaključujemo da prijeboj ne nastaje automatizmom, već na inicijativu stranaka⁵. U potonjem je slučaju riječ o materijalnoj kompenzaciji (*compensatio civilis*), a uz nju razlikujemo i procesnu kompenzaciju (*compensatio per judicem*). Do procesne kompenzacije može doći samo u postupku pred prvostupanjskim sudom i to na način tuženik istakne prigovor radi prebijanja svoje protutražbine s tužiteljevom tražbinom, dok u žalbenom postupku tuženik ne raspolaže tom mogućnošću⁶.

⁴ Čl. 195. Zakona o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21)

⁵ Gorenc V., Belanić L., Momčinović H., Perkušić A., Pešutić A., Slakoper Z., Vukelić M., Vukmir B., Komentar Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, 2014., str. 296.

⁶ Ibid

U praksi se prijeboj često koristi kod trgovačkih ugovora obzirom da su ugovorne strane subjekti trgovačkog prava, a upravo će uzajamnost, jedna od zakonskih pretpostavki, ovdje redovito biti ispunjena budući da se ovdje radi o ustaljenim poslovnim odnosima među čijim subjektima postoje mnoge obveze. S obzirom na velik broj međusobnih potraživanja prilikom poslovanja, uzajamne tražbine određenih subjekata se prebijaju te na kraju obračunskih razdoblja subjekti isplaćuju samo razliku⁷. Kada su tražbine jednake vrijednosti govorimo o potpunom prijeboju, a o djelomičnom kada razliku plaća onaj subjekt čije su tražbine veće⁸.

3. PRETPOSTAVKE

Kako bi došlo do prestanka obveze prijebojem, tražbine moraju odgovarati određenim zakonskim pretpostavkama. Za svaku pojedinu vrstu prijeboja strane su vezane drugačijim pretpostavkama, tako primjerice pri dobrovoljnom prijeboju o dispoziciji strana ovisi koje će tražbine međusobno prebijati. Nasuprot tome, za nastanak jednostranog prijeboja potrebno je da tražbina zadovoljava sljedeće uvjete:

3.1. Istovrsnost

Tražbine će se smatrati istovrsnima ako je riječ o stvarima istog roda i iste kakvoće. Osim novca može se raditi i o drugim zamjenjivim stvarima, primjerice ulje za ulje, cement za cement. Suprotno navedenom, kada bi predmet prijeboja bile konvertibilna

⁷ Gorenc V., Belanić L., Momčinović H., Perkušić A., Pešutić A., Slakoper Z., Vukelić M., Vukmir B., Komentar Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, 2014., str. 295.

⁸Grbin I., Prijeboj (Kompenzacija), str. 1.

i nekonvertibilna valuta do prijeboja ne bi moglo doći da je kakvoća tih valuta različita te tada dolazi do odstupanja⁹.

Ova se pretpostavka utvrđuje u trenutku davanja izjave o prijeboju, a ne u trenutku ispunjenja pretpostavki¹⁰. Pretpostavka istovrsnosti ima jednako značenje kako u romanskom pravnom sustavu, tako i u germanskom. Problem oko kojeg se najčešće postavlja pitanje kod istovrsnosti je prijeboj novčanih tražbina različitih valuta. Neki autori smatraju kako prijeboj u slučaju različitih tražbina nije dopušten. Smatralo se kako je potrebno da tražbine osim na novac, glase i na istu vrstu novca. Pritom su neki autori iz starije literature smatrali da prijeboj kod novčanih tražbina izraženim u različitim valutama nikad nije moguć jer bi to dovelo do prodaje valute, ali bez volje strana¹¹. Međutim, neki autori ne odbacuju mogućnost prijeboja ako je moguća konvertirati valute i izbjeći troškove¹². Danas, suvremeni autori stava su da je prijeboj različitih valuta dopušten. Potrebe suvremenog prometa upućuju da treba dopustiti prijeboj kada su tražbine u različitim valutama dokle god je moguće navedene konvertirati i dok to ne stvara dodatne troškove. Visinu tečaja za obračun različitih novčanih tražbina koje se prebijaju trebalo bi odrediti prema tečaju na dan ispunjenja pretpostavki. Kada je riječ o vrijednosnim papirima, prijeboj je moguć između istovrsnih, neovisno o tome jesu li materijalizirani ili nematerijalizirani. Sukladno navedenom, moguće je izvršiti prijeboj između istovrsnih dionica,

⁹Klarić P., Vedriš M., Građansko pravo; Narodne novine, 2014., str. 486.

¹⁰Šimunović L., Prijeboj, Novi informator, str. 119.

¹¹Eraković A., Kompenzacijska izjava i prigovor radi prebijanja, Privreda i pravo, 1989., str. 476.

obveznica i ostalih vrsta zamjenjivih vrijednosnih papira ako su ostale pretpostavke ispunjene¹³.

3.2. Dospjelost

Jedna od pretpostavki valjanosti prijeboja je dospjelost obje tražbine. Ona predstavlja trenutak od kojeg vjerovnik od svoga dužnika može zahtijevati ispunjenje obveze. Neki autori smatraju da bi, *de lege ferenda*, trebalo dopustiti prijeboj i za one tražbine koje nisu dospjele, ali ih je dužnik ovlašten ispuniti i prije dospelosti, kao što je to slučaj s novčanim obvezama (čl. 25. ZOO-a)¹⁴. Nadalje, ne može se zanemariti da je prijeboj jedan od načina ispunjenja obveza te da je većina tražbina novčanih. Stoga, čl. 195. ZOO-a koji navodi dospjelost kao jednu od pretpostavki za prijeboj, valjalo bi tumačiti teleološki na način da se dopusti prijeboj dospjele tražbine s nedospjelom tražbinom. Kao što je već navedeno, razlog tomu je mogućnost ispunjenja novčanih tražbina prije roka, a upravo se novčane tražbine najčešće prebijaju. Ovakva su razmišljanja preuzeta iz germanskog pravnog sustava jer se smatra da nema smisla praviti distinkciju između ispunjenja i prebijanja novčane obveze. Ako postoji mogućnost prijevremenog ispunjenja, onda ne bi trebala postojati prepreka za prijevremeni prijeboj. U potonjem slučaju vjerovnik može biti stava da će se njegova tražbina prebiti tek o dospijeću, ali mora biti upoznat s činjenicom da mu dužnik tražbinu može ispuniti i prije dospijeća. Slijedom navedenog, ove odredbe pružaju zaštitu dužniku.

U slučaju otvaranja stečajnog postupka nad dužnikom ili ako je očito da se iz njegovih sredstava ne može namiriti, vjerovnik ima pravo prije dospelosti izjaviti prijeboj s dospjelom tražbinom

¹³Šimunović L., *Prijeboj*, Novi informator, 2020., str. 122.

¹⁴Crnić I., *Zakon o obveznim odnosima s izmjenama i dodanom sudskom praksom*, 2018., str. 397.

jamca. Navedeno bi se primjenjivalo i na situaciju pokretanja predstečajnog postupka nad dužnikom.

Kada imamo odnos vjerovnika i supsidijarnog jamca, vjerovnik je najprije dužan uputiti poziv na ispunjenje dužniku, a tek zatim stiže pravo namirenja od supsidijarnog jamca. Nasuprot tome, ako je riječ o solidarnom jamstvu, vjerovnik ima pravo izjaviti prijeboj odmah po dospijeću svoje tražbine.

3.3. Utuživost

Utuživost je svojstvo tražbine radi kojeg se njezino ispunjenje može zahtijevati putem suda. Stoga, do prijeboja neće doći ako jedna od tražbina potječe iz zastarjele odnosno naturalne obveze. O naturalnoj obvezi govorimo kad postoji subjektivno pravo, ali ne postoji pravo zahtijevati ispunjenje obveze. Dakle, obveza i dalje postoji, ali vjerovnik više ne može osnovano zahtijevati njeno prisilno ispunjenje¹⁵. Prijeboj je dopušten sa zastarjelom tražbinom samo ako u trenutku kad su se ostvarile ostale pretpostavke prijeboja još nije bila nastupila zastara¹⁶. Dakle, obje tražbine moraju biti nezastarjele u trenutku kada se zadovolje ostali uvjeti. Međutim, ako je jedna tražbina ipak zastarjela u trenutku ostvarenja ostalih pretpostavki, do prijeboja neće doći ako dužnik istakne prigovor zastare¹⁷. Autorica smatra da je navedena odredba suprotna preobražajnoj naravi prijeboja budući da do prijeboja dolazi bez obzira na (ne)suglasnost druge strane, a upravo isticanjem prigovora druga strana izražava protivljenje.

Iz navedenog proizlazi pitanje osujećuje li isticanje prigovor zastare institut zastare. Budući da neutužive tražbine nije moguće

¹⁵ Crnić I., Zakon o obveznim odnosima s izmjenama i dodanom sudskom praksom, 2018., str. 398.

¹⁶ čl. 198. Zakona o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21)

¹⁷ Čuveljak J., Prijeboj, Informator, 2004., str. 10.

ostvariti prisilnim putem, onda nisu pogodne niti za prebijanje. Dakle, ako se može prebijati, može se i zahtijevati ispunjenje inače bi institut prijeboja bio povoljniji od aktivnog ispunjenja tražbine.

3.4. Uzajamnost

Uzajamnost ili zamjenitost tražbina podrazumijeva postojanje i vjerovnika i dužnika s obje strane, odnosno da postoje i dugovanja i potraživanja kod obje strane. Za uzajamnost nije važno jesu li tražbine iste visine, jesu li nastale istovremeno ili potječu li iz istog pravnog odnosa ili pravne osnove¹⁸. Od pretpostavke uzajamnosti odstupilo se u nekoliko slučajeva jer pojavom treće osobe primarno prebijanje više nije moguće:

-kad se solidarni dužnik može pozvati na prijeboj koji je učinio njegov sudužnik¹⁹

-kad je jamac ovlašten istaknuti prigovor prijeboja uzajamnih tražbina²⁰

-kad dužnik (cessus) ustupljene tražbine može prebiti primatelju, tj. novom vjerovniku (cesionar) svoje tražbine koje je do obavijesti o ustupu mogao prebiti ustupitelju (cedentu)²¹

3.5. Izjava o prijeboju

Posljednja pretpostavka za prijeboj je postojanje izjave o prijeboju. Prema ZOO-u prijeboj ne nastaje *ipso iure* tj. onoga trenutka kad se ispune ostale pretpostavke, nego je potrebno da jedna strana drugoj da izjavu o prijeboju, koja je po naravi

¹⁸Šimunović L., *Prijeboj*, Novi informator, 2020., str. 81.

¹⁹st. 1. čl. 44. Zakona o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21)

²⁰st. 2. čl. 197. Zakona o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21)

²¹čl. 199. Zakona o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21)

preobražajni pravni posao²². Njena svojstva su neformalnost i neopozivost²³. Svaka ju strana može dati te protivljenje druge strane ne utječe na učinke prijeboja ako su se ispunile ostale zakonske pretpostavke. Drugim riječima, za učinak prijeboja nije nužan pristanak druge strane²⁴. Poslije davanja izjave o prijeboju, smatrat će se da je prijeboj nastao u trenutku kad su se za njega ispunile ostale zakonske pretpostavke, dakle prijeboj nastaje retroaktivno (*ex tunc*). Ukoliko dođe do takvog slučaja i ako jedna od strana ipak putem parnice zahtijeva ispunjenje obveze, utoliko tuženik može istaknuti prigovor da je tužiteljeva tražbina postojala, ali da je ona prestala temeljem konstitutivne izjave o prijeboju²⁵. Budući da je do prijeboja već došlo, sud će odbiti tužbeni zahtjev ako navedeni prigovor smatra osnovanim. Dodatno, dopušteno je i prebijati tražbine o kojima je donesena pravomoćna sudska presuda u prijašnjoj parnici²⁶.

3.6. Likvidnost

Jedna od pretpostavki koja je bila i dio domaćeg pravnog sustava je i likvidnost. Ona podrazumijeva jasnoću i „čistoću“ tražbine. Ova je pretpostavka opravdana time što se može prebijati samo tražbina čija pravna osnova i visina nisu sporne. Do donošenja ZOO-a iz 1978. likvidnost je bila preuzeta u naše zakonodavstvo iz Općeg građanskog zakonika (dalje: „ZOO“). Smatralo se da je pogodna tražbina samo ona koja je apsolutno likvidna, odnosno morala je

²²čl. 196. Zakona o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21)

²³Slakoper Z., Mihelčić G., Belanić L., Tot I., Obvezno pravo - opći dio s uvodom u privatno pravo, Novi informator, Zagreb, 2022., str. 471.

²⁴Gorenc V., Belanić L., Momčinović H., Perkušić A., Pešutić A., Slakoper Z., Vukelić M., Vukmir B., Komentar Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, 2014., str. 297.

²⁵Grbin I., Prijeboj (Kompenzacija), str. 10.

²⁶Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Rev-23/88 od 8. lipnja 1989.

biti dokazana priznanjem ili odlukom suda²⁷. Odluka zakonodavca da se likvidnost ukloni kao jedna od pretpostavki smatra se poboljšanjem jer ako su osnovanost ili visina tražbine sporne, navedeno će se svakako utvrđivati na sudu. Nadalje, ako su ispunjene zakonske pretpostavke, do prijeboja će doći bez obzira na spornost tražbina budući da suglasnost ili protivljenje druge strane nisu od učinka. Likvidnost jedino igra ulogu kada je riječ o procesnom prijeboju jer njeno utvrđivanje može značajno produljiti postupak²⁸.

4. VRSTE PRIJEBOJA

U usporednim pravnim sustavima postoje dva načina ostvarenja prijeboja, pod uvjetom da se ispune sve zakonske pretpostavke. Sukladno francuskom zakonodavstvu do prijeboja dolazi *ipso iure*, odnosno sam po sebi, čim se ispune sve pretpostavke predviđene zakonom, bez potrebe bilo kakve izjave kojeg od suugovaratelja (čl. 1290. francuskog CC-a)²⁹. Ova se vrsta prijeboja naziva i automatskom kompenzacijom obzirom da će doći do prijeboja čim se susretnu tražbina i protutražbina, a zakonske su pretpostavke ostvarene. Jednako kao i hrvatski, njemački i švicarski pravni sustav ne poznaju prijeboj koji nastupa sam po sebi čim se ispune sve pretpostavke za prijeboj, već je potrebna i izjava o prijeboju. Iz navedene su distinkcije nastale i dvije temeljne vrste prijeboja: zakonski prijeboj i prijeboj jednostranom izjavom, a tome dodajemo i ugovorni i sudski prijeboj³⁰.

²⁷Šimunović L., *Prijeboj*, Novi informator, 2020., str. 130.

²⁸Ibid

²⁹Gorenc V., Belanić L., Momčinović H., Perkušić A., Pešutić A., Slakoper Z., Vukelić M., Vukmir B., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Narodne novine, 2014., str. 297.

³⁰Ibid

4.1. Sporazumni ili ugovorni prijeboj (*compensatio voluntaria*)

Ova vrsta prijeboja počiva na načelu dispozitivnosti jer upravo iz njega ugovorne strane izvode svoje pravo da obveze ugase prijebojem, odnosno da prebiju međusobne tražbine. Drugi naziv je ugovorni prijeboj ili ugovorna kompenzacija budući da proizlazi iz ugovora tj. sporazuma (*pactum de compensando*)³¹. Bitno je naglasiti da pri ugovaranju prijeboja ugovorne strane nisu vezane posebnim pretpostavkama koje bi se odnosile na vrstu i kakvoću tražbine. Slijedom navedenog, dopušteno je prebijati utužive tražbine s neutuživima, istorodne s raznorodnima ili dospjele s nedospjelima³².

Također, trenutak u kojem nastupaju učinci prijeboja strane mogu odrediti same. Ako taj trenutak ne odrede, prijeboj odnosno njegovi učinci nastupaju od trenutka sklapanja ugovora o prijeboju³³.

4.2. Prijeboj jednostranom izjavom volje

Ova vrsta prijeboja temelji se na zakonu stoga što nastaje izjavom volje jedne strane nakon što su ispunjene zakonom predviđene pretpostavke. Te su pretpostavke uzajamnost, istovrsnost, dospjelost i utuživost tražbina te izjava o prijeboju. Iako je potrebna izjava za samo prebijanje, njegov učinak nastupa jednako kao i kod zakonskog, automatskog prijeboja, odnosno trenutkom kada su se ispunile navedene pretpostavke. Ova je vrsta prijeboja svakako povoljnija jer osigurava informiranost druge strane o prijeboju, a nekad je lakše faktično ispuniti obavezu stoga jednostrani prijeboj može poslužiti kao *facultas alternativa*³⁴.

³¹Grbin I., Prijeboj (Kompenzacija), str. 8.

³²Crnić I., Zakon o obveznim odnosima s izmjenama i dodanom sudskom praksom, 2018., str. 397.

³³Čuveljak J., Prijeboj, Novi informator, 2004., str. 6.

³⁴Šimunović L., Prijeboj, Novi informator, 2020., str. 49.

4.3. Zakonski prijeboj (*compensatio ex lege*)

Kod ove vrste prijeboja volja stranaka je irelevantna jer ovdje do prijeboja dolazi po samom zakonu, a ova se vrsta prijeboja još naziva automatskim ili romanskim modelom prijeboja jer ga pronalazimo u romanskim pravnim sustavima³⁵. Primjer zakonskog prijeboja nalazi se u Zakonu o vlasništvu i drugim stvarnim pravima u kojem je zakonodavac naveo situaciju kada vjerovnik koji posjeduje založenu stvar, ima ovlaštenje ubrati i sebi uzeti njezine plodove i druge koristi. Ubrani plodovi postaju njegovo vlasništvo, a njihova se vrijednost prebija s vrijednošću tražbine³⁶.

4.4. Sudski prijeboj (*compensatio necessaria*)

Sudski prijeboj nastaje odlukom suda donesenom povodom istaknutog prigovora tuženika u parnici. Navedenim prigovorom tuženik izjavljuje kako je tražbina tužitelja sporna te ističe postojanje tražbine prema tužitelju, odnosno predlaže sudu podredno obaviti prijeboj sudskom odlukom. Važno je napomenuti kako u prigovoru radi prijeboja tuženik ne tvrdi da je prijeboj obavljen i da je tražbina tužitelja prestala, nego predlaže sudu da primarno utvrdi postojanje njegove tražbine prema tužitelju iz nekog drugog pravnog odnosa, te sekundarno da konstitutivnom presudom odluči o prebijanju tih tražbina³⁷. Sukladno procesnim odredbama, ovaj se prigovor može istaknuti do zaključenja glavne rasprave pred prvostupanjskim sudom te ovaj prijeboj ima procesno, a ne

³⁵Šimunović L., Prijeboj, Novi informator, str. 46.

³⁶Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14)

³⁷Gorenc V., Belanić L., Momčinović H., Perkušić A., Pešutić A., Slakoper Z., Vukelić M., Vukmir B., Komentar Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, 2014., str. 298.

materijalno značenje. Navedeno proizlazi iz činjenice da ovaj prijeboj nije nastao temeljem tuženikove izjave o prijeboju, već na temelju sudske odluke nakon što sud ocijeni da je prigovor tuženika opravdan i da postoje zakonske pretpostavke³⁸.

Druga mogućnost tuženiku je podizanje kompenzacijske protutužbe obzirom da se tužbeni zahtjev i protutužba mogu prebiti³⁹. Postoje različita mišljenja o tome treba li sud utvrditi postojanje tražbine i protutražbine te ih obračunati konstitutivnom odlukom ili treba li donijeti dvije kondemnatorne odluke (o tužbenom i protutužbenom zahtjevu). U potonjem slučaju bi do prijeboja došlo nakon završetka parničnog postupka. Pojedini autori smatraju da bi sud izvršenjem prijeboja provodom protutužbe prekoračio protutužbeni zahtjev budući da je kompenzibilna protutužba usmjerena prema kondemnatornoj zaštiti⁴⁰. Nasuprot tome, drugi autori smatraju da bi sud trebao konstitutivnom presudom izvršiti prijeboj, a ukoliko izvršenim prijebojem cijelo potraživanje nije podmireno, utoliko će sud toj kondemnatornom presudom dosuditi ostatak⁴¹.

4.5. Multilateralni prijeboj

Jedna posebnost koja je prije postojala u hrvatskoj praksi svakako je multilateralni prijeboj uređen čl. 19. Zakona o platnom prometu u zemlji (NN 117/01) koji se odnosi na subjekte trgovačkog prava. U toj vrsti prijeboja strane nisu jedna drugoj davale izjavu o prijeboju te također svaki od sudionika nije morao biti istodobno

³⁸Ibid

³⁹Zakon o parničnom postupku (NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22)

⁴⁰Eraković A., Kompenzacijska izjava i prigovor radi prebijanja, str. 483.

⁴¹Vizner B., Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, str. 1241.

vjerovnik i dužnik ostalih sudionika. Ovdje je riječ o administrativnoj kompenzaciji koju je provodio Zavod za platni promet te bi tražbina prestala tek obračunom koji obavlja taj Zavod⁴². Za nastanak multilateralnog prijeboja bila su potrebna očitovanja svih sudionika, a provodio se je tek danom obračuna od strane banke. Iako taj prijeboj nastaje voljom svih stranaka koje u njemu sudjeluju, za raskid sporazuma o multilateralnom prijeboju dovoljno je da ga raskine barem jedna stranka prije provedenog obračuna⁴³. Dakle, bilo je dovoljno da sporazum o multilateralnoj kompenzaciji storniraju samo neki od sudionika jer bi se time prekinula uzajamnost među njima. Navedeno je stajalište zauzeo Visoki trgovački sud Republike Hrvatske u odluci PŽ-5547/06 od 9. veljače 2009. godine⁴⁴. Novi Zakon o Platnom prometu iz 2018. godine više ne poznaje institut multilateralne kompenzacije i ne postoji obveza sudjelovanja banke, odnosno trećih. Multilateralna kompenzacija danas je vrsta ugovornog prijeboja gdje imamo barem tri subjekta između kojih postoji tzv. lanac tražbina te je za njihovo namirenje dovoljan isključivo sporazum za kojeg je preporučljivo da bude u pisanom obliku. Dakle, nije potrebno posredovanje treće osobe. Odlukom Visokog trgovačkog suda PŽ-7536/2015 utvrđeno je da je za multilateralnu kompenzaciju dovoljna isprava koju svaki pojedini subjekt knjiži u svojim poslovnim knjigama⁴⁵.

Danas bi institutu nekadašnje multilateralne kompenzacije odgovarali kliring ili namira. To su sustavi gdje se prijavljuju tražbine te također postoji obaveza posredovanja banke ili ovlaštene organizacije koja zatim kao voditelj platnog prometa

⁴²Odluka Visokog trgovačkog suda PŽ-2207/94 od 11. travnja 1995.

⁴³Gorenc V., Belanić L., Momčinović H., Perkušić A., Pešutić A., Slakoper Z., Vukelić M., Vukmir B., Komentar Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, 2014., str. 299.

⁴⁴Odluka Visokog trgovačkog suda PŽ-5547/06 od 9. veljače 2009.

⁴⁵Odluka Visokog trgovačkog suda PŽ-7536/2015 od 18. travnja 2018.

pokušava namiriti što veći broj tražbina⁴⁶. U Hrvatskoj postoji Nacionalni klirinški sustav (dalje: „NKS“) čiji je vlasnik i upravitelj Fina, a čiji su sudionici Hrvatska narodna banka, kreditne institucije sa sjedištem u RH i Hrvatska banka za obnovu i razvitak⁴⁷.

5. ISKLJUČENJE PRIJEBOJA

Većina je tražbina kompenzibilna, tj. ispunjavaju zakonske pretpostavke za prijeboj. No, u nekim je slučajevima nemoguće da do prestanka obveze dođe prijebojem usprkos tome što su pretpostavke ispunjene. Ova su pravila u praksi primjenjiva na situacije u kojima jedna strana da izjavu o prijeboju, a druga strana se tome usprotivi pozivajući se na neku od taksativno navedenih odredbi⁴⁸. Međutim, upravo ta strana, vjerovnik zaštićene tražbine, ovlašten je izjaviti prijeboj⁴⁹. U sljedećim primjerima uređenim ZOO zakonodavac se zalaže za aktivno podmirenje obveza, a to su⁵⁰:

1. tražbine koje se ne mogu zaplijeniti odnosno prisilno ispuniti, kao npr. socijalne pomoći, stipendije, naknade zbog tjelesnog oštećenja itd.

Ovime je zakonodavac nastojao ovršeniku osigurati minimalnu egzistenciju. Naime, smatra se kako nije kompenzibilna tražbina koja se ne može zaplijeniti putem suda⁵¹. Ovršnim zakonom (NN

⁴⁶Šimunović L., Prijeboj, Novi informator, 2020., str. 55.

⁴⁷<https://www.fina.hr/nks>, pristupljeno 2. studenog 2022.

⁴⁸Gorenc V., Belanić L., Momčinović H., Perkušić A., Pešutić A., Slakoper Z., Vukelić M., Vukmir B., Komentar Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, 2014., str. 304.

⁴⁹Šimunović L., Prijeboj, Novi informator, 2020., str. 131.

⁵⁰čl. 200. Zakona o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21)

⁵¹Klarić P., Vedriš M., Građansko pravo; Narodne novine, 2014., str. 487.

112/2012, 25/2013, 93/2014, 55/2016, 73/2017, 131/2020, dalje: "OZ") u čl. 91. i 135. uređeno je što ne može biti predmetom ovrhe.

2. tražbine nastale namjernim prouzročenjem štete

U ovoj je situaciji prijeboj isključen kako bi se spriječilo da vjerovnik koji ne može od dužnika namiriti svoju tražbinu, s nakanom počini štetu dužniku kako bi mu napakostio i nanio štetu, a prigovorom prijeboja bi se oslobodio obaveze naknade štete u cijelosti ili djelomice, već prema visini svoje tražbine. Dakle, vjerovnik koji s nakanom (*dolus*) svom dužniku prouzroči štetu (ovdje se ne ubrajaju šteta prouzročena grubom ili običnom nepažnjom), ne može dati izjavu o prijeboju svoje tražbine s tražbinom oštećenog dužnika nastale zbog počinjene štete⁵².

3. tražbine objekt kojih su stvari ili vrijednosti stvari koje su dužniku dane na čuvanje ili posudbu ili ih je dužnik bespravno oduzeo odnosno zadržao

Zakonodavac je ovdje odlučio zaštititi temelj i svrhu ugovora o čuvanju i posudbi, te načelo povjerenja na kojem navedeni ugovori počivaju. Smatra se kako se tražbine stvari ili vrijednosti koje su dužniku dane na čuvanje ili u posudbu ne mogu staviti u prijeboj. Nasuprot navedenom primjeru zakonskog prijeboja gdje imamo založenu stvar, ovdje ostavoprimalac i primatelj posuđene stvari ne mogu zadržati primljenu stvar ističući prigovor prijeboja, tj. neke svoje tražbine prema ostavodavcu ili davatelju stvari na posudbu prebijati s potraživanjima tih osoba na povratak stvari danih u ostavu ili posudbu. Ovo se pravilo primjenjuje i za stvari koje su bespravno zadržane ili pak oduzete od drugih. Predmet ostave su isključivo pokretne, tj. nezamjenljive stvari,

⁵²Gorenc V., Belanić L., Momčinović H., Perkušić A., Pešutić A., Slakoper Z., Vukelić M., Vukmir B., Komentar Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, 2014., str. 304.

stoga one ne mogu biti predmet prijeboja. Smatra se da odredba gubi smisao i kada je riječ o zamjenjivim stvarima jer ostavoprimcu je zabranjeno prebiti njegovu tražbinu protivno načelima savjesnosti i poštenja. Nadalje, predmet ugovora o posudbi pretežito su nepotrošne stvari, a potrošne ako je izrijeckom ugovoreno. Iz navedenog proizlazi da predmet posudbe sudeći po naravi stvari ne može biti predmet prijeboja. Važno je napomenuti da se usprkos izjavi o prijeboju u ovim slučajevima sam prijeboj neće ostvariti⁵³.

4. tražbine naknade štete nanesene oštećenjem zdravlja ili prouzročenjem smrti

Osoba koja je oštetila zdravlje ili prouzročila smrt drugoj osobi ne može s tražbinom oštećenika, temeljenoj na tim osnovama, prebijati neku svoju tražbinu prema oštećeniku. Tražbina oštećenika koja je nastala njegovom ozljedom ili smrću nije kompenzibilna i štetnik je mora ispuniti, bez obzira na to što po nekom drugom temelju ima tražbine prema oštećeniku. Za štetu je dovoljno da je nastala grubom nepažnjom, nije potrebno da je prouzročena s nakanom⁵⁴.

5. tražbine na osnovi zakonske obveze uzdržavanja

Prava iz obveza uzdržavanja moraju se ostvarivati, u suprotnom ne bi ispunjavala svoju svrhu. Stoga kad je zakonom utvrđena tražbina zbog uzdržavanja neke osobe neovisno o pravnoj osnovi (npr. djeca nakon smrti roditelja, bračni drug...), tražbine koje proizlaze iz navedenih moraju se faktično ispuniti. Osim toga, pravo na uzdržavanje, tj. tražbina koje je korisnik uzdržavanja stekao po tom temelju ne može se ni plijeniti, niti može biti predmet ovrhe. Ove tražbine imaju značenje osobnih zahtjeva vezanih uz osobu koja

⁵³Ibid

⁵⁴Ibid

je nositelj prava uzdržavanja, pa su i po samoj prirodi prava uzdržavanja protivna prigovoru prijeboja.

Slično uređenje pronalazimo i u čl. 96. Zakona o radu (NN 93/14, 127/17, 98/19, dalje: „ZR”) koji ističe zabranu prijeboja radnom odnosu. Naime, poslodavac ne smije bez suglasnosti radnika svoje potraživanje prema njemu naplatiti bilo smanjenjem plaće ili neisplatom plaće ili naknade plaće. Kako bi suglasnost radnika bila valjana, potrebna je da ju radnik da nakon dospjelosti tražbine, u suprotnom bi se smatrala ništetnom.

Uz isključenje prijeboja temeljem članka 200. ZOO-a, moguće je i ugovorom isključiti prijeboj. Riječ je o dvostranom pravnom aktu, *pactum de non compesando*, iz kojeg je vidljiva namjera ugovornih strana da obveze ne smiju prestati prijebojem, a sama forma nije određena. Ovo pravo ugovornih strana proizlazi iz načela dispozicije i autonomije. Ovakav će ugovor nerijetko sklopiti i treće osobe u svrhu zaštite, tako primjerice jamac i vjerovnik mogu sklopiti ugovor koji nalaže da se jamac neće pozvati na svoje pravo prijeboja s tražbinom vjerovnika. Na taj način vjerovnik se dodatno osigurao, a položaj dužnika ostaje nepromijenjen⁵⁵.

6. PRIJEBOJ VIŠE TRAŽBINA I URAČUNAVANJE PRIJEBOJEM

Člankom 202. ZOO-a uređeno je da će se prijeboj obaviti po pravilima koja vrijede za uračunavanje ispunjenja u slučajevima kada između dviju osoba postoji više obveza koje mogu prestati prijebojem. Ako između dvaju subjekata postoji više od jedne tražbine sa svake strane također može doći do prebijanja. O samom načinu prebijanja ovise pravni učinci. Ponajprije strana koja daje izjavu o prijeboju istodobno označuje koje od uzajamnih tražbina

⁵⁵Šimunović L., Prijeboj, Novi informator, 2020., str. 142.

sa svoje strane i koje od protutražbina s druge strane stavlja u prijeboj⁵⁶. Ako su dvije takve tražbine stavljene u prijeboj visinom jednake, tada se učinak prijeboja očituje kao prestanak obje tražbine. No, kada se s jedne ili druge strane nađe više tražbina koje su kompenzibilne, prema navedenom članku ZOO-a prijeboj se obavlja prema pravilima za uračunavanje ispunjenja, odnosno prema člancima 171. i 172. ZOO-a. Postoje li dvije ili više obveza s druge strane, izjava o prijeboju ima učinak samo ako je određena tražbina na koju se odnosi prijeboj. Ako pak postoje dvije ili više tražbina na strani izjavitelja, primjenjuju se pravila za uračunavanje ispunjenja. Navedena pravila su podredna ako postoji sporazum između strana o redoslijedu i načinu prijeboja između više postojećih međusobnih tražbina⁵⁷.

7. PRIJEBOJ U OVRŠNOM I STEČAJNOM POSTUPKU

7.1. Ovršni postupak

U ovom je postupku dužniku (sada ovršeniku) dopušteno izvršiti prijeboj jednostranom izjavom za one tražbine koje su nesporne među strankama, primjerice one tražbine utvrđene pravomoćnom sudskom odlukom⁵⁸. Suprotno parničnom postupku, nije dopušteno podnijeti prigovor radi prebijanja u ovršnom postupku iz razloga što je postojanje vjerovnikove tražbine prema ovršeniku već utvrđeno ovršnom ispravom. Takav prigovor ne bi mogao rezultirati donošenjem konstitutivne odluke od strane suda, već bi

⁵⁶Gorenc V., Belanić L., Momčinović H., Perkušić A., Pešutić A., Slakoper Z., Vukelić M., Vukmir B., Komentar Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, 2014., str. 306.

⁵⁷Ibid

⁵⁸Ćiraković B., Šimić Ž., Prijeboj kao institut građanskog i trgovačkog prava – procesni i materijalni aspekt, Pravosudna akademija, 2019., str. 33.

imao samo značenje izjave o prijeboju upućene ovrhovoditelju da obavlja prijeboj⁵⁹.

Iz čl. 50. Ovršnog zakona proizlazi kako ovršenik može istaknuti prigovor da je tražbina iz ovršnog naslova prestala jednostranom izjavom tj. prijebojem do kojeg je došlo u vremenskom razdoblju od donošenja ovršnog naslova pa do pokretanja ovršnog postupka. Nije od važnosti pitanje li tražbina ovršenika iz kompenzacijske izjave prema ovrhovoditelju sporna ili nesporna. Kao što ovršenik može tvrditi da je tražbina iz ovršnog naslova prestala zbog toga što je napravio isplatu nakon donošenja odluke, tako može i činjenicu da je tražbina prestala prijebojem. Sud se u ovršnom postupku neće upustiti u ispitivanje činjenice je li tuženikova tražbina sporna i činjenice da je tražbina iz ovršne isprave prestala građanskopravnim prijebojem, osim ako tu činjenicu ovrhovoditelj dokazuje javnom ili javno ovjеровljenom ispravom⁶⁰.

7.2. Stečajni postupak

Opća pravila o prijeboju iz ZOO-a u najvećem dijelu su primjenjiva i na odnose stečajnih vjerovnika koji imaju tražbinu prema dužniku nad kojim je otvoren stečajni postupak, ako stečajni dužnik ima potraživanja prema stečajnom vjerovniku. Otvaranje stečajnog postupka neće biti od utjecaja na vjerovnikovo pravo na prijeboj, bilo na temelju zakona ili ugovora⁶¹. Vjerovnik je ovlašten u stečajnom postupku prebijati dvije skupine tražbina: tražbine koje su kompenzibilne u trenutku otvaranja stečajnog postupka i tražbine koje bi postale kompenzibilne da nije došlo do otvaranja stečajnog postupka. Što se tiče prve skupine, tražbina mora ispunjavati sve pretpostavke; uzajamnost, utuživost, dospjelost i

⁵⁹Ibid

⁶⁰Ibid

⁶¹Čuveljak J., Prijeboj, Informator, 2004., str. 19.

istovrsnost (važno je napomenuti da ovdje može biti riječ o tražbinama različite valute, ali pod uvjetom da se navedene mogu zamijeniti u mjestu isplate tražbine). Vjerovnik će izjavu o prijeboju dati stečajnom upravitelju, a učinci nastupaju od prispjeća⁶². Ne postoji određena forma izjave, stoga se ona može dati i konkludentno te također nije potreban pristanak stečajnog upravitelja. Drugu skupinu tražbina čine one tražbine koje postaju kompenzibilne tek nakon otvaranja stečajnog postupka, a nastupanje učinaka prijeboja je upitno. Naime, prema jednom mišljenju ovdje je riječ o uobičajenom zakonskom prijeboju čiji učinak nastupa ispunjenjem pretpostavki, a prema drugom je potrebna izjava o prijeboju, odnosno učinak ne nastupa ex lege ispunjenjem zakonskih pretpostavki. Mnogi autori se zalažu za drugo stajalište, prvenstveno iz razloga pravne sigurnosti i dosljednosti uređenja instituta prijeboja⁶³.

Kada je riječ o prijeboju u stečaju, ne primjenjuju se čl. 140. i 144. Stečajnog zakona (NN 71/2015, 104/2017, 36/2022, dalje: „SZ”) kojima je uređeno da otvaranjem stečajnog postupka nedospjele tražbine dospijevaju te da će se tražbine vezane uz raskidni uvjet uzimati bezuvjetnima dok uvjet ne nastupi. Što se tiče isključenja prijeboja, ovdje također imamo primjenu članka 200. ZOO-a, ali i slučajeve određene posebnim propisima. Tako primjerice ne može se u prijeboj staviti tražbina društva prema članu po osnovi uplate uloga⁶⁴.

⁶²Markovinović H., Pušić M., Prijeboj u stečaju, Pravo u gospodarstvu, 2018., str. 590.

⁶³Ibid

⁶⁴Ibid, str. 579.

U odnosu na nedopuštenost prijeboja u stečajnom postupku, Zakonodavac je propisao da je prijeboj nedopušten u određenim slučajevima⁶⁵:

1. ako je obveza stečajnoga vjerovnika prema stečajnoj masi nastala tek nakon otvaranja stečajnoga postupka
2. ako je stečajni vjerovnik svoju tražbinu stekao od drugoga vjerovnika tek nakon otvaranja stečajnoga postupka
3. ako je stečajni vjerovnik tražbinu stekao ustupom za posljednjih šest mjeseci prije dana otvaranja predstečajnoga postupka, odnosno ako nije otvoren predstečajni postupak za posljednjih šest mjeseci prije dana otvaranja stečajnoga postupka, a znao je ili morao znati da je dužnik postao nesposoban za plaćanje ili da je protiv njega podnesen prijedlog za otvaranje predstečajnoga postupka, odnosno prijedlog za otvaranje stečajnoga postupka.
4. ako je stečajni vjerovnik mogućnost prijeboja stekao pobožnom pravnom radnjom

Ovdje Zakon prvenstveno pruža zaštitu ostalim stečajnim vjerovnicima jer sprječava određenog vjerovnika da se namiri u potpunosti na štetu ostalih. U prvom je slučaju riječ o nastajanju obveze vjerovnika tek nakon otvaranja stečajnog postupka, stoga ne postoje opravdani razlozi za njeno prebijanje. U drugom je slučaju riječ o zabrani stjecanja cesijom ili subrogacijom i na taj način stečajni vjerovnici nisu u mogućnosti promijeniti redoslijed⁶⁶. Navedeno stajalište zauzeo je Vrhovni sud Republike Hrvatske u

⁶⁵čl. 176. Stečajnog zakona (NN 71/2015, 104/2017, 36/2022)

⁶⁶Šimunović L., Prijeboj, Novi informator, str. 190.

odluci Revt 382/14⁶⁷. Treće, vjerovnik također cesijom ne smije steći tražbinu 6 mjeseci prije otvaranja stečajnog postupka ako je znao ili morao znati da je dužnik nesposoban za plaćanje ili da je protiv njega podnesen prijedlog za otvaranje predstečajnog ili stečajnog postupka. Posljednje, mogućnost prijeboja stečajni vjerovnik ne može steći pobožnom pravnom radnjom. U slučaju pobijanja radnji, uzima se kao da do prijeboja nije došlo.

⁶⁷Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske Revt 382/14 od 15. travnja 2015.

8. ZAKLJUČAK

Slijedom navedenog, prijeboj se ubraja u ostale načine prestanka obveze i on nastaje kada dužnik vjerovnika, postane vjerovnik svog vjerovnika, tako da između njih postoje uzajamna potraživanja i dugovanja. Zakonom su propisane pretpostavke za ispunjenje prijeboja, a to su: istovrsnost tražbina, utuživost, dospelost, uzajamnost i izjava o prijeboju. Potrebno je da jedna strana drugoj da navedenu izjavu, ali smatrat se da je do samog obračuna tražbina došlo u trenutku ispunjenja preostale četiri pretpostavke. Obzirom na način nastanka i potrebne pretpostavke, razlikujemo ugovorni, zakonski i sudski prijeboj te prijeboj jednostranom izjavom volje. Zakonodavac je u nekim slučajevima odlučio zaštititi vjerovnika i isključio je mogućnost prijeboja u taksativno navedenim slučajevima. Osim u parničnom postupku, institut prijeboja pronalazimo i u stečajnom i ovršnom postupku. Prijeboj stečajnom vjerovniku omogućava barem djelomično namirenje njegovih tražbina. Naime, stečajni vjerovnik i nakon otvaranja stečajnog postupka može prebiti svoje tražbine s protutražbinama dužnika. Navedeno proizlazi iz činjenice da položaj vjerovnika ne smije biti nepovoljniji zbog otvaranja stečajnog postupka. Na ruku vjerovnika ide i činjenica kako ima pravo prebiti i tražbine koje su ispunile zakonske pretpostavke poslije otvaranja stečajnog postupka.

Prijeboj kao način prestanka obveza ima mnoge pogodnosti. Prvenstveno, na taj se način minimalno dvije obveze istovremeno gasi ili barem smanjuju te je iz tih razloga ekonomičan i brz postupak. Smatra se da je institut prijeboja rezultat pojednostavljenja i racionalnosti prometa, a njegove se pogodnosti najviše očituju u poslovnim odnosima trgovačkih subjekata⁶⁸. Trgovački subjekti tokom suradnje izmjene velik broj transakcija

⁶⁸Čuveljak J., *Prijeboj*, Informator, 2004., str. 2.

te postoje brojne međusobne tražbine, a upravo putem prijeboja dolazi do rasterećenja sustava.

Kako i za trgovačke subjekte, tako i za fizičke osobe u svakodnevnom životu smatram institut prijeboja vrlo pragmatičnim. Primjenjujemo ga u puno životnih situacija upravo iz razloga što čini obje strane zadovoljnima jer se međusobne obveze podmiruju na efikasan, a opet jednostavan način.

9. LITERATURA

1. Stečajni zakon (NN 71/2015, 104/2017, 36/2022)
2. Zakon o platnom prometu (NN 117/01)
3. Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21)
4. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14)
5. Zakon o parničnom postupku (NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22)
6. Zakon o radu (NN 93/14, 127/17, 98/19)
7. Ovršni zakon (NN 112/2012, 25/2013, 93/2014, 55/2016, 73/2017, 131/2020)
8. Gorenc V., Belanić L., Momčinović H., Perkušić A., Pešutić A., Slakoper Z., Vukelić M., Vukmir B., Komentar Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, 2014.
9. Crnić I., Zakon o obveznim odnosima s izmjenama i dodatnom sudskom praksom, Organizator, 2018.
10. Crnić I., Parnični postupak u praksi, Organizator, 2006.
11. Vizner B., Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, 2. knjiga, Riječka tiskara, 1978.
12. Slakoper Z., Mihelčić G., Belanić L., Tot I., Obvezno pravo – opći dio s uvodom u privatno pravo, Novi informator, Zagreb, 2022.
13. Eraković A., Kompenzacijska izjava i prigovor radi prebijanja, Privreda i pravo, 1989.
14. Grbin I., Prijeboj (Kompenzacija), Hrvatska pravna revija, 2002.
15. Šimunović L., Prijeboj, Novi informator, 2020.
16. Ćiraković B., Šimić Ž., Prijeboj kao institut građanskog

- i trgovačkog prava – procesni i materijalni aspekt,
Pravosudna akademija, 2019.
17. Horvat M., Petrak M., Rimsko pravo, XVII. Izmijenjeno i
dopunjeno izdanje, Pravni fakultet Sveučilišta u
Zagrebu, 2022.
 18. Klarić P., Vedriš M., Građansko pravo; Narodne novine,
2014.
 19. Čuveljak J., Prijeboj, Informator, 2004.
 20. Markovinović H., Pušić M., Prijeboj u stečaju, Pravo u
Gospodarstvu, 2018.
 21. Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Rev-23/88 od 8.
lipnja 1989.
 22. Odluka Visokog trgovačkog suda PŽ-5547/06 od 9. veljače
2009. godine
 23. Odluka Visokog trgovačkog suda PŽ-2207/94 od 11. travnja
1995.
 24. Odluka Visokog trgovačkog suda PŽ-7536/2015 od 18.
travnja 2018.
 25. Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske Revt 382/14 od
15. Travnja 2015.
 26. <https://www.fina.hr/nks>

SAŽETAK

PRIJEBOJ

Prijeboj je jedan od načina prestanka obveza. Riječ je o institutu gdje ne dolazi do faktičnog ispunjenja obveza, niti se one zamjenjuju s nekom drugom obvezom, već dolazi do međusobnog obračunavanja - prebijanja tražbina između istog vjerovnika i dužnika. Riječ je o situaciji kad između istih osoba istodobno postoje međusobne tražbine, gdje je dužnik iz jednog odnosa postao u drugom odnosu vjerovnik svog vjerovnika iz prvog obveznog odnosa. Kako bi došlo do prijeboja, potrebno je da navedene tražbine zadovoljavaju određene zakonske pretpostavke, a to su: utuživost, istovrsnost, uzajamnost, dospelost i izjava o prijeboju. Stoga je potrebno da jedna strana drugoj da izjavu o prijeboju, ali do samog obračunavanja tražbina dolazi ispunjenjem ostalih pretpostavki, čak i retroaktivno. Razlikujemo sporazumni, zakonski, sudski prijeboj i prijeboj jednostranom izjavom volje. U nekim situacijama zakonodavac je ograničio prijeboj, a tu je riječ o tražbinama za koje se smatra da je potrebno efektivno ispunjenje tražbine te se na taj način nastoji osigurati egzistencija vjerovnika.

KLJUČNE RIJEČI: prijeboj, tražbina, vjerovnik, dužnik, Zakon o obveznim odnosima

SUMMARY

SET-OFF

Set-off is one of the ways to terminate obligations. It is an institute where the actual fulfilment of obligations does not occur, nor are they replaced with another obligation, but there is a mutual settlement - set-off of claims between the same creditor and debtor. It is a situation where mutual claims exist between the same persons at the same time, where the debtor from one relationship has become a creditor of his creditor from the first legal obligation relationship in another relationship. In order for set-off to occur, it is necessary that the mentioned claims meet certain legal requirements: enforceability, similarity, reciprocity, due date and set-off declaration. Therefore, it is necessary for one party to give the other a declaration, but the calculation of the claims itself occurs by meeting other requirements, even retroactively. We distinguish between consensual, legal, judicial set-off and set-off by declaration of will. In some situations, the legislator has limited the set-off, and these are claims for which it is considered that the effective fulfilment of the claim is necessary, and in this way the existence of the creditor is sought to be ensured.

KEY WORDS: set-off, claim, creditor, debtor, Obligation Act